

Нехай ще довго розкронюється життєве та поетичне древо Ігоря Нижника, а його різнотонний “Дзвін” допомагає кожному з нас пізнавати себе й розбудити сумління та людську гідність.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Нижник І.* Дзвін: Вибрані поезії. – Дрогобич: Видавнича фірма “Відродження”, 2010. – 163 с.
2. *Ящук В.* Велесова книга: Електронний ресурс. – Режим доступу: http://lit.lib.ru/j/jashuk_w_i/weles.shtml

Отримано 1 лютого 2011 р.

м. Київ

Світлана Шинкарук

“ЗОРРО” УКРАЇНСЬКОЇ ПОЕЗІЇ, АБО ПОЕЗОМАЛЯРСТВО МИКОЛИ ЛУГОВИКА

“Багато людських зусиль докладається до того, щоб створити щось талановите (цінне), особливо в наш вік, бо коли хтось говорить недотепно й неталановито, то його слухають байдуже”, – так висловився про курйозне віршування автор “Касталійського джерела” 1685 року. У сприйнятті української літератури нинішнім перебірливим читачем, “балуваним” надновітніми способами мистецьких виявів, поезія посідає маргінальні позиції. Тож слова з давньої поетики сміливо можна зарахувати до актуальних цитат.

Сучасний “аналог” курйозних віршів – так звана зорова, або візуальна, поезія – постав у результаті злиття літературних основ із живописними. Це дало поштовх до зміни самого статусу зображення і слова: картина, графічний малюнок перетворюється на ілюстрацію до тексту, а текст – на видозмінений підпис до малюнка. Новий зміст, утворений від такого синтезу, вирізняється особливою силою дійового впливу на читача. Таку властивість зорових поезій іноді пояснюють їх зв'язком із вищою силою або магією, адже, як зазначає Іван Лучук, візуальна поезія може впливати на чуття навіть тоді, коли сприймач не розуміє її, а лише відчуває.

Генеалогічні корені зорової поезії сягають античності (Фестський диск 1700 року до Р. Х.). А в українській літературі мистецьке визнання її припадає на часи бароко, зокрема після видання “Грецької антології” 1494 року, теоретичних праць із поетики М. Віди “Про поетичне мистецтво” 1527 року та “Поетики в семи книгах” Ю. Скалігера 1561 року. Твори поезомалярства на українських теренах з'являлись і з'являються в різні епохи: від Івана Величковського, котрий у збірці “Млеко...” обґрунтував функціонування зорової поезії та подав приклади понад 20 жанрових її різновидів, до невідомого поки що юнака, який тільки вчора спробував себе у візуальному поетичному мистецтві.

До середини XIX ст. курйозна, зокрема зорова, поезія залишалася практично невідомим видом барокової літератури. Одним із перших на неї звертає увагу Микола Петров у своїй праці “О словесних науках и литературных занятиях в киевской академии от начала ее до преобразования в 1819 году”. За ним визнає самодостатність такої поезії Дмитро Чижевський (“Історія української літератури”, “Поza межами краси”). Наразі слід згадати відомих дослідників формотворчого потенціалу візуальної поезії, праці яких свого часу з'явилися як в Україні, так і за її межами: С. Бірюков, О. Грузинський, А. Макаров, В. Маслюк,

А. Мойсієнко, В. Колосова, А. Костецький, В. Крекотень, Т. Назаренко, Д. Наливайко, Л. Ушкалов, Г. Сивокінь, В. Соболев, М. Сорока, М. Сулима, А. Ткаченко, Є. Пеленський, В. Перетц...

Вершина розвитку зоропоезії – на перехресті традицій українського бароко та елементів постмодерного футуризму й сюрреалізму, починаючи від 90-х років минулого століття.

Нині сучасне українське зорове віршування вже репрезентоване плеядою талановитих поетів-експериментаторів, таких непересічних майстрів поетичних візій, як Н. Гончар, Т. Девдюк, В. Женченко, І. Іов, І. Кодлубай, М. Король, У. Краковецька, В. Лучук, І. Лучук, В. Мельник, Р. Мельників, М. Мірошніченко, А. Мойсієнко, Неда Неждана, О. Нога, А. Перерва, Б. Савицький, Р. Садловський, М. Сарма-Соколівський, М. Саченко, Волхв Слововежа, М. Сорока, В. Старун, А. Ткаченко, В. Трубай, Н. Чорпіта, В. Чупринін, К. Шишко, М. Шунь, М. Юрик; діаспора – Я. Балан, Б. Дедора, А. Сукнацький.

Серед названих авторів виняткове місце посідає творчий поезомалярський доробок Миколи Луговика, перші твори з якого були заявлені ще 1991 року у збірці “Скрипка для Орфея”. Вдалі спроби автора в царині візуальних поезій не залишилися непоміченими, і вже деякий час по тому у Спільці письменників на знак свого захвату від Луговикових зоропоезій Роман Семенко при зустрічі дарує авторові світлини свого батька – відомого панфутуриста Михайля Семенка.

Після кількох років творчої праці М. Луговика у складі української делегації (7 із 50 учасників) було запрошено на Міжнародну конференцію із зорової поезії, яка відбулася в червні 1997 року в столиці канадської провінції Альберта Едмонтоні в межах тривалого подвійного заходу, до якого входили, зокрема, міжнародний поетичний фестиваль та інтернаціональна наукова конференція “EyeRhymes”.

Згодом зорові поезії Луговика друкуються в численних часописах, з’являються на виставках поезомалярства в Україні та за кордоном, зокрема в Канаді, США, Мексиці, Аргентині, Угорщині, Великобританії тощо.

Важливим результатом плідного періоду творчості автора стають дві книжки поезомалярства, які виходять одна за одною у видавництві “Каменярь” 2003 та 2004 року. Паралельно друкуються книжки-аналоги іноземними мовами, що значно розширює коло читачів М. Луговика.

Свого часу твори М. Луговика доповнили відому експозицію “Рут і Марвін Сакнери Архів Візуальної та Конкретної Поезії” (США). Рут і Марвін Сакнери перетворили свій дім на Музей візуальної та конкретної поезії, аналогів якому немає в усьому світі. Колекція вміщує широчезний спектр мистецьких праць найвідоміших митців світу: від найменших поетичних форм, зокрема екслібрису, до персидських килимів, тобто великих об’єктів живопису.

Зорові поезії М. Луговика привертають увагу насамперед своєю тематичною та жанровою багатогранністю. Та хоч би якими віддаленими були вони від змістових чи формальних ознак поезії, на першому плані в них – робота зі словом і його елементами, скомбінованими та оздобленими за допомогою інших мистецтв і наук, зокрема архітектури, мовно-абеткового матеріалу, математики, музики, графіки. Так, у збірці “Графіті та фрески мого храму” (Львів, 2003) у своїх творчих пошуках поет віднаходить новий вид поезомалярства – *малювання літерами*, не заявлений досі в жодного автора. Особливо виразно він репрезентований у дитячому тематичному циклі збірки “Танець дельфінів” (Львів, 2004), зокрема у віршах “Хто їде у млин?” або “Ховрах і заєць”, де літера “Х” – замість крил вітряка, вух та лап тваринки, “Д” – замість тулуба та ніг у черевиках і штанях, а знаки

запитання вималювані, як лебідь і равлик. У літеральному малюванні автор використовує не лише схожість літер, а й зміну їх розташування та розміру, що дає змогу створити особливий літерний малюнок. Наприклад, у вірші “Риба та ще й із вусами” остання літера розташована так, що нагадує хвіст рибини. В іншому вірші з цією ж метою літеру “А” автор перевернув навпаки – для схожості з хвостом птахи (“Чайка”). Такі Луговикові зорові поезії особливо корисні з погляду дидактики, зокрема для дітей дошкільного віку, які тількино починають входити в царство писаних літер і слів. Літеральний малюнок дозволить їм краще запам’ятати ту чи ту літеру та особливості написання слова.

Автор вдається й до таких жанрів курйозного віршування, як вірш-загадка (“Севастополь”), математичний цифровий малюнок (“40А”), контурний вірш – виписування малюнка рядками та окремими словами (“Жираф”, “Про школярика гусачка”, “До снігу”, “Лошатко співає коляду”, “За нами женеться”) та ін.

Винятковою багатогранністю тематики вирізняється збірка “Графіті та фрески мого храму”, яка об’єднує п’ять основних циклів: “Українське бароко”, “Поштівка до Буенос-Айреса”, “Яблуко Рене Магріта”, “Мистці” та “Перед цівкою мого фотоапарата”.

Переважно контурними, або силуетними, поезіями автор звертається до минулого України, до її героїчно-трагічних сторінок історії. Назви самих циклів часто не лише слугують заголовком до розділу, а й задають домінуючий стиль виконання віршів або роблять акцент на тематичному спектрі поезій, уміщених у ньому.

Особливо прикметний у цьому зв’язку перший цикл збірки, до якого ввійшли твори, виконані у традиційному бароковому стилі, які також *по-бароковому* розмаїті тематикою. Так, у циклі “Українське бароко” дістали відображення козацькі часи (“Козацька церква в Переяславі”, “На спомин з дня 500-ліття Січі”), голодомор в Україні (“Голод”), трагічна історія Бабиного Яру (“Ми усіх пам’ятаємо”).

Часто автор апелює до певного історичного зрізу через показові постаті цього часу. Наприклад, до часів козаччини – через образ розритої могили, посилаючись на однойменний твір Т. Шевченка (“Розрита могила”); до часів боротьби за становлення та незалежність української держави – через постать М. Грушевського (“Пам’яті М. Грушевського”).

Слід виокремити й низку зорових поезій про трагедію на ЧАЕС, де автор прирівнює її до фашизму та Великої Вітчизняної війни. Тут М. Луговик вдається до іронії, використовуючи прийом протиставлення малюнка та підпису до нього, гри слів, символів і знаків, зокрема фашистської та радянської свастики, як-от у віршах “Чорнобильська атомово сучасність”, “Скорботний мій край-рай”, “Урана-У країна”.

На окрему увагу заслуговують зоропоезії з елементами еротики, цикл із яких започатковано іще 2003 року у збірці “Графіті та фрески мого храму” (почасти надруковані у збірці “Танець дельфінів”). Такі вірші виконані переважно у стилі графічного, силуетного та літерного малюнків і мають жартівливий відтінок. Наприклад, у поезії “Спогади про неї (Оксана)” постать жінки виписана з літер так, що кожна з них відповідає певній частині тіла: “О” – голова, дві “С”, розташовані поряд, – груди, “Н” – ноги тощо. В аналогічному оригінальному стилі виконано вірші “Ольга”, “Лижниця морська”, “Вона”. Вірш “Українка – Муза Магріта” подає збірний образ української жінки, в якій є щось і від первісної природи (яблука, листок, квітка), і від людської (жіночий силует), і від магічного начала (всевидяче око).

Прогорнувши творчу робочу чернетку пана Миколи, можемо запевнити прихильників його поетичних візій, що наразі автор продовжує працювати над еротичними зоровими поезіями і планує довершити їх в одному тематичному циклі. Також М. Луговик працює над Альбомом зорової поезії, що стане найповнішим зібранням візуальних творів автора.

ВЕЛОСИПЕДИ100ЧКА ПІД ЛИ100ПАДОМ (З РОЗДІЛУ КРИПТОГРАМ)

Скоро 100
СКОРО 100
100
100
100
100
100
СКОРО 100

учора
ще
на
городі 100впцем 100яла
Нині каже
100милася
жити
о 100літуй
до 100

моя
тітонько
Улито

***

чайка
100впцює
і про100
просить
у мене
булки

Туреччина –
то речення
на цій
100рінці
Де 100 і 100
і 100
почувають себе
як у власній
домівці

***

Ли100пад
100 пальт
100вп
має

Про100літнились
мої
мешти
а
мештатись
у мі100
іду
моржи100
100млюся
проїдусь
із хмарою
велосипеди100чкою.

Отримано 26 листопада 2010 р.

м. Київ

